

laicis quibuscunque investitura Ecclesiarum pluribus Conciliis statuta fuerunt. Simulque decreverunt, nullam obtinere vim, quæcunque in oppositum a Paschali Pontifice per vim fuerant extorta. Hæc memorant Otho Frisingensis, Petrus Diaconus, & alii.

4. Anno succedente 1116, Paschalis generalem in basilica Lateranensi coegit universo ex Orbe Christiano Synodum, in qua primum ipse semet accusavit pusillanimitatis & neglecti officii, quando Henrico illicita & Ecclesie perniciose concessit. Conciliumque rogavit, ut acta illicita rescinderet, suaque errata provide resciret. Concilium laicas Ecclesiarum investuras sub anathemate dantium & recipientium prohibuit: Henricum ipsum ejusque consiliarios & fautores de communionem fidelium rescavit. Henricus anno 1117, cum exercitu Romam versus contendit, S. R. E. puerelles sibi artius attingit, eorumque Coryphæo Ptolomæo Comiti Tusculano filiam suam nuptu collocat, Paschalis ejus se furoribus subducit, Beneventum secedens. Henricus Romam superbo apparatu ingreditur, & nefarium hominem Mauritium Burdinum Bracarensem Archiepiscopum ad solium provehit Apostolicum, a quo & coronam accepit, quam per vim a Paschali extorserat. Altera quoque expeditione Henricus Romam profectus, summo tunc Pontifice Gelasio secundo fuga elapsus, eundem Burdinum demum in Sedem Apostolicam protrudit, quo tempore Gelasio in Galliam, afflictiorum Pontificum Romanorum asylum, se recepit. Patrem ab Henrico infestationem sustinuit post Gelasium Callistus secundus ad annum usque Christi 1122, quo desideratissima pax post tam diuturnas tempestates Orbi Christiano illuxit, interveniente generali Lateranensi Concilio ejusdem anni, a quo missi in Germaniam Legati, per quos Wormatiæ conventus est habitus, in quo discussæ sunt & utrimque approbatæ pacis conditiones. Legati vero Henricum & quoscunque alios schismatis reos, veniam petentes, in communionem Ecclesie nomine Callisti Papæ restituerunt. Ipseque Imperator Legatos proprios cum Legatis Apostolicæ Sedis Romam ad Callistum cum muneribus direxit.

5. Morte admirandi Godufridi anno millesimo centesimo Regno Jerusalemitanum ad ejus fratrem Baldwinum devolutum est. Et huic defuncto successit ejus affinis Baldwinus secundus, anno 1118, qui biennio post insignem de Turcis victoriam est consecutus; sed idem paulo post per insidias ab hostibus captus est, eaque calamitate res Christianorum iis in locis deperissent, nisi auxilio adventasset Venetorum classis, quæ formidabilem Ægyptiorum classem, longe navibus superiorem, commisso prælio depressis multis eorum tremibus fudit. Annoque sequenti opportuno Venetorum auxilio Tyrus, inexpugnabilis civitas, in Christianorum redacta est potestatem. Baldwinus ex captivitate rediit anno 1121. Antiochiam ab irruentibus Infidelibus liberavit. Eidemque eodem anno vita sancto susceptus est in Regnum gener ipsius Fulco Turonensium comes; sed tandem inertia Christianorum Jerusalem Saladinus Babyloniarum Rex, Goidoni Lusitaniano, ultimo ex Christianis Palæstinæ Regi, cum plerisque aliis urbibus eripuit anno 1187. Hæc prolixius ab Willielmo Tyrio recensentur.

6. Henricus Imperator vivere desit anno 1125, nullo superstitis filio: eique subrogatur Germanorum Episcoporum & optimatum comitiis longe melior & commodior Princeps, Lotharius Saxoniarum Dux, Deo ita providente; ut a familia & progenie Ecclesie pertinacissime infensa transiret Regnum ad gentem Saxoniam, quæ hæcenus a partibus Ecclesie adversus Henricos steterat. Initio variis modis exagitatus est Lotharius ab æmulis Friderico & Conrado, Henrici ultimi sorore genitis: ideoque amobus ob contumaciam Honorius secundus, qui eodem quoque anno Pontificatum iniit, sacris interdixit. Eodem tamen Divus Bernardus Lothario primum, deinde Honorio reconciliavit.

7. Statim ab Honorii exitu grave in Ecclesia exortum schisma est inter Innocentium secundum & Petrum Leonis, qui se Anacletum dixit pariter secundum: Sanior Cardinalium pars sollicitè curabat, ut quam primum fieret electio, ne scilicet Romæ Laici proceres tyrannice, ut consuetum ipsis erat, Pontificis electionem interturbarent, quod sæpius factum ab ipsis fuerat, cæsis etiam & in vincula conjectis, neve præsentis, quæ faciendæ erat, electioni pro suo more obstitent. Justa vero ista eludendi & præveniendi tyrannos deliberatio occasionem schismati dedit, qui enim proxime moribundo Honorio altabant, non ignorantes novæ ambitione factionis molimina, illam sincero studio conati sunt antevertere. Statim igitur ab Honorii nece, priusquam illa divulgaretur, Gregorium tituli Sancti Angeli Cardinalem elegerunt, & conclamaverunt. Ce-

teri vero, qui nec moniti, nec vocati fuerant, eodem ipso mortis die, prout ante statutum fuerat, ad Sanctum Marcum statim, ut rescierunt Pontificis obitum, convenere, atque publico concursu Episcoporum & Cardinalium, aliorumque Romæ Clericorum, simulque Nobilium civitatis, ad Petrum Leonis tituli Sanctæ Mariæ trans Tiberim consensere, qui sibi Anacleti nomen accevit. Uterque civis Romanus erat. Innocentius per Ostiensem Episcopum ex more consecratus est in Basilica Lateranensi, Anacletus autem in Vaticana. Ille stirpis ac natalium nobilitate, & procerum gratia, & consensu inferior æmulo suo Anacleto; hic vero natalium splendore, divitiarum copia, nobilium favore ac plebis inclinatione longe superior; nequitiam tamen ad religionem, morumque integritatem, quibus Innocentius commendabatur, accedebat. Sed spes præmiorum uberior, & consanguineorum factio, cui omnis fere nobilitas adhaerebat, & pecuniis redempta plebis propensio, multo plures ad Anacleti partes promovendas allexerat. Parte igitur, quæ pro Anacleto stabat, armata, totaque urbe furenti, Innocentius cum suis Cardinalibus ad Frangipannum sibi amicorum amplissimas aedes accessit, famulis & armis omnique commatu abunde munitus. Erat tunc Romæ familia illa præcipua nobilitate & divitiis florens & insignis. Anacletus porro ad pecuniam, quam ex patrimonio opulencia & negotiis Ecclesie diu gestis coacervatam habebat, simul aliam quoque nebulis comparavit. Siquidem occupata Apostoli Petri Vaticana Basilica, coronas, calices, & crucifixos aureos, & argenteum ciborium, quod primario altari pro laqueari superstabat, argenteis pariter suffultum columnis expilavit, aliaque urbis templa donariis pretiosissimis expoliavit, ex quibus confatis ingentem pecuniam vim coacervavit. Itaque populus Romanus prævis illecebris Anacleti corruptus Innocentium & eidem addictos Cardinales, partemque illius non solum probis & conviciis incessere instituit, sed etiam armis & omni telorum genere in eorum vitam conspirare.

8. Quibus malis cum resistere se non posse Innocentius cerneret, sibi urbe cedendum existimavit, ac relicto in Laterano Sabiniensi Episcopo Conrado, paratis occulte navigiis, secundo Tiberi cum sociis Cardinalibus ad mare, atque inde duabus Pisanorum tremibus Pisas accessit. Exceptus est a Pisanis tantis studiis, quantis verum excipi Pontificem decuit. Ibi proximorum Episcoporum conventu habito Anacletum partemque ejus devovit, interim Legati ab eo in Franciam missi ad Ludovicum Regem id obtinere, ut Stampis convocato Episcoporum Concilio, ad quod accitus est Bernardus Clarevallensis Abbas, utriusque Pontificis comitia sub examen revocarentur. Bernardo vero, cujus sanctitas & sapientia caelestis omnibus venerationi erat, Innocentii causam graviter ac copiose agente, haud ægre & Rex & Episcopi Innocentii partes consecrati sunt, ac missi ad eundem nunciis ipsum in Franciam vocaverunt. Ita Pontifex rebus suis in Etruria constitutus, Pisas solvens in Franciam iter instituit. Ex itinere cum Genuam attingisset, a civitate honorifice exceptus, inducias Genuenses inter & Pisanos usque ad suam reversionem composuit. Profectus inde Genua ad littus Provincie accessit, & per Decembrem mensum alterum Claromonte conventum habuit, atque iterum Anacletum ejusque fautores damnavit.

9. Dum hæc ab Innocentio geruntur, Anacletus, qui solus in Urbe remanserat, anathema adversus Innocentium ejusque sequaces intorquet, missisque in diversa loca Legatis & nunciis causam suam apud externos probare conatur. Anselmus Mediolanensis Archiepiscopus, ab Honorio communionem fidelium rescatus, se suosque Mediolanenses Anacleto prorsus adduxit, & plerisque Longobardiarum Episcopos in eisdem partes attraxit. Quintem Rogerius Siciliæ Comes atque Apulie & Calabriae Dux cum Roberto Principe Capuano suos populos ad Anacletum traxit, sponse accepta, Regii nominis sibi suisque posteris ab Anacleto conferendi sub fide ac feudo Romane Ecclesie. Quam occasionem avide arripuit Anacletus, atque inde factum, ut ipsius partibus provincie illæ cum Antilitibus & populis & ipso Casinensi Monasterio se adjunxerint. Guilielmus insuper Aquitanie Dux & Picardorum Comes suadente Engolimenensi Episcopo Girardo, se suosque populos Anacleti causæ adjuvit. Sed non multo post Divina virtus Bernardo Clarevallensi affixa, ejusque indefessa sollicitudo Principes eosdem eorumque Praefules & populos ad Innocentii partes mirifice traduxit. Innocentius Claromonte profectus Aurelianum accessit, ab Episcopis & Ludovico Rege, ejus nominis sexto, ejusque filio, qui post eum regnavit, dictus junior, & nomine septimus, obviam progressus, exceptus & legitime cultus fuit. Inde a Gaufrido Carnotensi Episcopo Carnutum adductus, Henricum Anglorum

glotum Regem cum maximo Episcoporum Principumque suorum comitatu obviam habuit. Eo vero invitit Episcopis suis Innocentium recipere formidante Bernardus, qui aderat: *Quid hæsis, inquit, an ne Deo displiceas, & piaculam contrahas? Cogita de aliis peccatis tuis, quid ei sis responsurus: istud vero fac, mihi relinquant, quod in me suscipio.* Atque ita illum ad pedum oscula impulit. Reversus ex Germania Gerardus Cardinalis Legatus bonum Regis Germanorum Lotharii erga Innocentium animum retulit, ac præsto eum ad Leodium fore nunciavit. Quo nuncio erectior ipse factus, haud tamen in præsens Leodium voluit adire, verum Franciam ante postulantibus ita populis perlustrare. Itaque præstante Ludovico Rege Concilium Rhemis frequentissimum habuit, in quo Anacletum de integro condemnavit, filiumque Regis patre postulante regia corona ornavit anno 1123. Eo die, qui erat Sabbati, (inquit vetus Mauriacense Chronicum) Sol clarior solito effulsit. Auspicato enim celeberrimo Concilio, cui Pontifex Innocentius præfedit, eique Rex Ludovicus assistit, quo innumeris Episcopi ex omni Gallia confluerunt, & insigni celebritate præstante Rege & innumeris Proceribus, summus Pontifex filium Regis sacro Rheimensi oleo inunxit, eique coronam imposuit; omnia fausta longinquus ex provinciis nunciata Pontifici sunt. Ipsi enim per Magdeburgensem Archiepiscopum præstante sunt litteræ a Lothario Germanie Rege, in quibus rursus ei obedientia promittitur. Similiter alie ex parte Anglorum Regis per Hugonem Archiepiscopum Rothomagensis, plenum ei obsequium, fidem, & obedientiam renovantes. Reges quoque Hispanie citerioris, senior Ildefonsus, & Hispanie interioris Ildefonsus junior per Episcopos suarum Provinciarum sese filios & obediens denunciavit, simulque auxilium contra Christiani nominis inimicos regionum illarum invasores Saracenos suppliciter efflagitant, aliaque divervis ex partibus gratulariæ & obsequiosæ litteræ atque legationes.

10. Sequenti anno, qui fuit 1123, Innocentius Leodium prodit, atque eodem Lotharius cum omnibus factis, profanitate regni sui Proceribus, & universa Germanie nobilitate, Rex ad pedes Pontificis procubuit. Cum vero proposuisset Innocentio de restituendo investiturarum jure, quo Imperatores præcessores usi fuerant, Divus Bernardus, qui nunquam a Pontificis latere discedebat, tanto animi vigore in oppositum peroravit, ut Lotharius eidem tamquam oraculo acquieverit, & petitionem sine mora revocarit. Data itaque dextera pollicitus est se Innocentium Romam cum exercitu rediturum, itaque Anacleto exacto incolumem in Sede Apostolica collocaturum, ex qua sibi diadema Imperatorum de ipsius manu sumeret, quam rem Pontifex eidem spondit. Collatoque de tantis rebus gerendis consilio, Leodio digressus Innocentius, ac Bernardi Clarevallensis Monasterio lustrato, se in Italiam retulit, ac Genuam reversus ibi Lotharii adventum sibi expectandum esse constituit. Ut vero Genuensium & Pisanorum erga se merita rependeret, utramque Ecclesiam Genuensem & Pisanam in Metropoles erexit, eisque suffraganeas attribuit aquis partibus distributas, Episcopales officia Ecclesiarum. Primus Archiepiscopi Genuensis dignitate ornatus Syrus fuit, cum antea Genuensis Ecclesia Metropolitanæ Mediolanensis subjaceret. Pacem deinde inter Genuenses & Pisanos composuit.

11. Lotharius interea opportunius advenit, assumptoque Innocentio Viterbium, atque Romam perrexit. Ibi castris ad portam Sanctæ Agnetis locatis Genuenses & Pisanos classes suas littoribus Romanis admovere iussit, tantumque Anacleto & fautoribus ejus urbem tenentibus terroris injectit, ut in editas turres salutis sue tuendæ causâ concesserint. Quæ re animadvertita, ab amicis receptus ipse cum Innocentio pacato agmine urbem ingreditur, cumque illum in Laterano reposuisset, ipse Aventinum insedit. Conatus est presentem controversiam cum Anacleto dirimere vel negotio, vel armis; cumque Anacletus neque ullius colloqui, neque prælii copiam faceret, omne studium ad Augustalia recipienda insignia convertit. Anacletus Basilicam Vaticanam tenebat operibus præsidioque firmatam, in qua mortis fuerat diadema Imperatorum tradi. Sed ne diuturna huic solemnitate mora injiceretur, facta est coronatio illa in Basilica Lateranensi. Premebantur interea Germani duobus gravissimis detrimentis, uno quod libere vagari per urbem non possent, adversariis ex turribus eos lapidibus, telis & sagittis lacerantibus: altero quod æstu Romani cæli Germanorum corporibus infestissimo graviter sui afficerentur. Quorum utriusque occurrere Lotharius cupiens urbe cessit, ac Longobardiam repetiit, indeque transmissis Alpium jugis in Germaniam transitit.

12. Anacleto tamen Romæ inhaerente, tyranniceque Cabassarii, Notitia Ecclesiastica.

in fautores Innocentii faviente, Rogerio quoque terras Ecclesie invadente, & quotquot Innocentium sequebantur, crudeliter infestante, Innocentium cogitur iterum Lotharii opem & præsidium implorare, qui tandem alteram in Italiam expeditionem decrevit, exercitumque multo quam majorem atque omnibus rebus instructiorem paravit, secumque adduxit Henricum generum Bavarie Ducem, cui partem exercitus dedit ad comprimendum Rogerium Roberti Guiscardii filium, a quo superius vidimus Boemundum majorem natu fratrem supplantatum, quippe ab Anacleto Regis titulum & insignia obtinuerat. Hunc Henricus bello persequens omnibus fere oppidis spoliavit Campania, Apulia, Calabria, reliquitque ditionibus, ita ut victus & extorris vix ullo loco tuto consistere posset. Alteram exercitus partem sibi assumens Lotharius, Longobardos perduelles & tumultuantes ad officium pacemque reduxit. Terras deinde Romanæ Ecclesie omni præsidio munitas, quæ Anacleto obtemperabant, Ravennam, Flaminiam, Picenum, Umbriam, Anconam, Spoletum. His confectis in Apuliam ingressus Barium urbem invasit, & ad ditionem adegit. Verumtamen regresso in Germaniam Lothario, Rogerius semper in fovendis partibus Anacleti pervicax & obstinatus, quæcumque amiserat, brevi recuperavit, prætereaque Capuæ principatum occupavit, mortuo ejus principe Rainulfo. Quæ invasio irritata Pontifex Innocentius copias adversus Rogerium a se devotum & excommunicatum eduxit. Sed incautus & specie tractandæ pacis elusus in manus eadit Guillelmi filii Rogerii anno 1129, qui captum ad patrem adduxit. Jam fuerat post circiter octo annorum schismate decursum mortuus Anacletus. Ipse vero Innocentius apud hostes captivus dira & indigna sibi metuebat, sed longe secus res tota successit. Rogerius enim perquam honorifice illum habuit, omnique cultu prosecutus est, & pacem ab eo supplex rogavit, missis ad Pontificem oratoribus, quæ ita conclusa est, ut Rogerius ejusque successores beneficiario ab Ecclesia jure & sub Regis titulo ditionem Neapolitanam omnem, simulque Apuliam & Calabria, ipsumque Capuæ principatum possiderent, cum certi annui tributum Ecclesie Romanæ solvendæ indictione. Rogerius ejusque filius pedibus Innocentii procumbunt, perpetuamque fidem & clientelam Petro Apostolo & Innocentio ejusque successoribus jurejurando super Sacrosanctis Evangelii præstito pollicentur. Innocentius indicem novæ investituræ vexillum in manum utriusque porrigit. Atque ita Principes illi Gallicani pulcherrimas provincias, innumeris laboribus & stupenda fortitudine a se subactas, & de manibus Saracenorum & schismaticorum Græcorum ereptas & vindicatas, in feudum Sanctæ Ecclesie & nobilissimam sacri patrimonii Apostolici partem erexerunt.

13. Postquam vita cessit Lotharius Augustus abique liberis, regni Germanici sedes aliquandiu vacavit, donec anno 1139, habito Consuetudine Principum conventu, cui Theodinus Episcopus & Cardinalis Legatus Apostolicus interfuit, Conradus electus est, Henrici quarti Imperatoris fororius. Per hæc tempora Fulco Jerusalem Rex inter venandum equo excussus interiit: relicta uxor & impuberes filii tanto gubernaculo inter hostes Saracenos erant impares. Eisdem Noradinus Saracenus expugnaverat. Denique res Christianæ in Oriente ad extremum discrimen adductæ Principum Occidentis opem implorabant; Bernardus ille omni præconio major scriptis litteris & viva voce Cruciatam expeditionem urgebat, approbatore Eugenio Pontifice: Regesque Conradus Germanie, & Ludovicum septimum Gallie, ad Jerusalemitanam protectionem excitavit. Conradus ducens peditem ducenta, equitumque septuaginta millia post acceptam ab Imperatore Græcorum Manuele fidem, hujus tandem perfidia & invidia ingentem exercitus partem morte amisit, & qui evaserunt, morbis debilitatos eduxit, præbato fraudulenter corrupto frumento & farina, gypto & calce permixta, quæ tamen enormi pretio vendebatur. Datis quoque fraudulentis ductoribus, qui per devia & inaccessa ducentes miseris milites fatigabant, dispositis per omnes itinerum anfractus prædonum insidiis, qui fatigatos de sublimibus & arduis locis telis vulnerabant. Cumque Germanorum & Francorum copie admodum imminutæ ad Palestinam appuissent, ob quorundam tum amulationem, tum perfidiam, nullum opæ præstium peregerunt; tum perfidia multis exhaustis calamitatibus Germani primum, & subinde Franci ad propria reversi sunt. Hæc referuntur ab Othone Episcopo Frisingensi, qui Conradum tota illa expeditione sequutus fuerat, a Willielmo Tyrio, partim etiam a Græco Historico Niceta Choniata.

14. Mirum est, quantos fascitaverit in urbe Roma tumultus Arnaldus Brixianus Petri Abatiardi discipulus, Romanis persuadens, ut se in præstantem Reipublicam